

PRESUDA KARLOVAČKOJ PIVOVARI

Zbog ograničenog prostora iznosimo dispozitiv presude Županijskog suda u Zagrebu od 19.11.2010. koji je u osnovi identičan s izmijenjenom optužnicom od 23. rujna 2009. Županijskog odvjetništva Zagreb, te iz prvotne optužnice Županijskog državnog odvjetništva Karlovac.

Budući da presuda nije pravomoćna, raspravlja se posebno o potrebi poštovanja suda i suđenja, daje se osvrt na interes stručne javnosti za ovo suđenje i presudu te kratko komentira slučaj u kontekstu istraživanja sudske prakse. Rasprava o presudi nastavit će se i u narednim brojevima ovog časopisa.

DISPOZITIV PRESUDE

«U ime Republike Hrvatske objavljuje se sljedeća

PRESUDA

I. okr. G.L., II. okr. S.S., III. okr. Z.O., IV. okr. M.T, V. okr. M.K. i VI. okr. t.d. „K.P.“ d.o.o. iz Karlovca

K r i v i s u

što su :

I. okr. G.L., II. okr. S.S., III. okr. Z.O., IV. okr. M.T, V. okr. M.K.

1) krajem mjeseca studenog 2006. u Karlovcu I. okr. G.L., II. okr. S.S., IV. okr. M.T, V. okr. M.K., kao ovlaštenici „Karlovačke pivovare“ d.o.o., Karlovac, temeljem čl. 13. Zakona o zaštiti na radu (N.N. 59/96, 94/96, 114/03), Pravilnika o unutarnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u „Karlovačkoj pivovari“ d.d. i Ugovora o radu s „Karlovačkom pivovarom“ d.d. i to I. okr. G.L., kao direktor tehničkog sektora odgovoran za organiziranje i provedbu zaštite na radu, a naročito za organiziranje cjelokupnog procesa rada, pri čemu je dužan osigurati da tehnička imovina bude u ispravnom stanju i kontrolirati učinkovitost aktivnosti održavanja i ispravljanja eventualnih odstupanja, II. okr. S.S., kao rukovoditelj tehničkih usluga i rukovoditelj projekta rekonstrukcije strojarnice, odgovoran za organiziranje i provedbu zaštite na radu, a naročito za održavanje i osiguranje pravilnog korištenja proizvodnih instalacija, strojeva i opreme pri čemu je dužan svakodnevno obilaziti pogon, popravljati i promijeniti neispravne instalacije, IV. okr. M.T., kao rukovoditelj Odjela proizvodnje piva, odgovorna za organiziranje provedbe zaštite na radu, naročito za uspješno održavanje pogona uz kontinuiran pregled i obnavljanje instalirane infracstrukture, te provođenje smjernica i direktiva u svezi sigurnosti, V. okr. M.K., kao voditelj tima za proizvodnju piva, odgovoran za organiziranje provedbe zaštite na radu, naročito za uočavanje

odstupanja od postupaka, smjernica i direktiva u svezi sigurnosti i kontrolu provođenja održavanja, izmjena i popravaka te osiguranje pravilnog korištenja instalacija i iniciranje izmjena na opremi, a III. okr. Z.O. kao rukovoditelj Odjela sigurnosti, zaštite na radu i okoliša, temeljem čl. 23. Zakona o zaštiti na radu dužna i odgovorna za unutarnji nadzor nad primjenom pravila zaštite na radu, te poticanje poslodavca i njegovih ovlaštenika u otklanjanju utvrđenih nedostataka glede zaštite na radu, kao i za suradnju s trgovačkim društvima, koja se bave poslovima zaštite na radu, te stručnim službama poslodavca prilikom građenja i rekonstrukcije građevina namijenjenih za rad, za praćenje stanja zaštite i predlaganje mjera poslodavcu za poboljšanje stanja, te dužna osigurati dobre uvjete zaštite okoliša kako bi se osigurala sigurnost svih zaposlenika i susjeda Pivovare, iako su temeljem čl. 44. st. 1. Zakona o zaštiti na radu I. okr. G.L., II. okr. S.S., III. Z.O. i IV. okr. M.T. bili dužni proces rada tako planirati, pripremiti i provoditi i u tu svrhu razraditi tehnologiju radu s elementima sigurnosti zaštite radnika i djelotvorne zaštite okoliša, znajući da se tijekom fermentacije stvaraju velike količine ugljičnog dioksida koji su na odgovarajući način dužni zbrinuti, jer je u povećanoj koncentraciji opasan za život i zdravlje, te da se od 25. studenog 2006. zbog rekonstrukcije strojarnice i uklanjanja uređaja za ukapljivanje ugljičnog dioksida više neće moći zbrinjavati ukapljanjem već je, zbog nastalih promjena, potrebno na neškodljiv način zbrinuti cjelokupnu dnevnu proizvodnju CO₂, propustili protivno čl. 12. i čl. 13. Pravilnika o izradi procjene opasnosti (NN 48/97, 114/02, 126/03), izvršiti reviziju procjene opasnosti tako izmijenjene tehnologije rada, te, iako je navedena cijev za odvod nečistog CO₂ još 2004. protivno projektnoj dokumentaciji spojena na kanal za odvodnju oborinskih i otpadnih voda, propustili provjeriti u kakvom stanju se nalazi i gdje uopće završava navedena cijev, koja je, u skladu s tehničkim mjerama zaštite iz osnovne projektne dokumentacije i operativnih uputa trebala odvoditi nečisti CO₂ u atmosferu, ili pak organizirati zbrinjavanje CO₂ na neki drugi odgovarajući neškodljiv način, te su unatoč tome nastavili s proizvodnjom pristajući na sve

posljedice koje mogu nastupiti, a III okr. Z.O., nakon što je stupila na opisanu dužnost 1. prosinca 2006. protivno čl. 23. st. 1. al. 2 i 3 Zakona o zaštiti na radu, propustila obaviti cjelovit nadzor nad stanjem zaštite na radu i okoliša u Karlovačkoj pivovari i predložiti mjere za sigurno zbrinjavanje CO₂, dok je V. okr. M.K. propustio provjeriti u kakvom se stanju nalazi i gdje završava cijev za odvod nečistog CO₂, a potom inicirati izmjene neophodne za sigurno zbrinjavanje CO₂, postupivši time protivno odredbi čl. 43. st. 2. Zakona o zaštiti na radu, oboje također pristajući na sve posljedice koje uslijed njihova propusta mogu nastupiti, zbog kojih propusta I. do V. okr. je u nastavku proizvodnje, od dana 25. studenog 2006. istjecao ugljični dioksid, u cjelokupnoj dnevno proizvedenoj količini, kroz tu cijev u kanal te van kruga tvornice do Pivarskog potoka (potok Grabica), pa tako i dana 23. veljače 2007. kad je zbog ispuštanja velike količine ugljičnog dioksida u usijek tog potoka bila smanjena količina kisika u zraku, uslijed čega je pas Z.M. s kojim je šetao uz Pivarski potok uginuo, a Z.M. iz istog razloga izgubio svijest i ostao ležati, a potom dana 19. ožujka 2007. od posljedica hipoksičnog gušenja umro u Općoj bolnici Karlovac,

- dakle kao odgovorne osobe nisu postupili po propisima i tehničkim pravilima o zaštitnim mjerama i time izazvali opasnost za život i tijelo ljudi, uslijed čega je prouzročena smrt jedne osobe,

2) kaznenim djelom činjenično i zakonski opisanim pod toč. 1) koje su počinili I. do V. okr. kao odgovorne osobe „Karlovačke pivovare“ d.o.o. i to I. okr. G.L. kao direktor tehničkog sektora, II. okr. S.S. kao rukovoditelj tehničkih usluga i rukovoditelj projekta rekonstrukcije strojarnice, III. okr. Z.O. kao rukovoditelj Odjela sigurnosti, zaštite na radu i zaštite okoliša, IV. okr. M.T. kao rukovoditelj odjela proizvodnje piva i V. okr. M.K. kao voditelj tima za proizvodnju piva, postupili protivno odredbi čl. 44. st. 1., čl. 23. st. 1. al. 2. i al. 3 i čl. 43. st. 2. Zakona o zaštiti na radu (NN 59/96, 94/96, 114/03) kojom se određuje poslodavčeva dužnost takvog planiranja, pripremanja i provođenja procesa rada

kojim će se osigurati zaštita radnika i djelotvorna zaštita okoliša, i protivno čl. 12. i 13. Pravilnika o izradi procjene opasnosti (NN 48/97, 114/02, 126/03) ne osiguravši sigurno zbrinjavanje ugljičnog dioksida, zbog čega je dana 23. veljače 2007. nastupila opasnost za život ljudi, uslijed koje je jedna osoba smrtno stradala,

- čime su I. okr. G.L., II. okr. S.S., III. okr. Z.O., IV. okr. M.T i V. okr. M.K. počinili djelo pod toč. 1) a VI. okr. t.d. „K.P.“ d.o.o. iz Karlovca djelo pod toč 2) kazneno djelo protiv sigurnosti ljudi i imovine i sigurnosti prometa - teško kazneno djelo protiv opće sigurnosti, opisano u čl. 271. st. 2. KZ-a u svezi čl. 236 st. 2. KZ-a, a kažnjivo po čl 271. st. 2. KZ-a, a VI. okr. u svezi čl. 3. st. 1. i 2. i čl 5. Zakona o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela,

- pa se I. okr. G.L., II. okr. S.S., III. okr. Z.O., IV. okr. M.T za kazneno djelo označeno pod toč. 1. iz čl. 271. st. 2. KZ-a osuđuju na kaznu zatvora u trajanju od 3 (tri) godine svaki, a V. okr. M.K. za kazneno djelo označeno pod toč. 1. iz čl. 271. st. 2. KZ-a uz primjenu čl. 57. st. 2. i 4. točka c KZ-a osuđuje na kaznu zatvora u trajanju od 2 (dvije) godine i 6 (šest) mjeseci, te se VI. okr. t.d. „K.P.“ d.o.o. iz Karlovca za kazneno djelo pod toč 2) iz čl. 271 st. 2. KZ-a u svezi čl. 3. st. 1. i 2., članka 5. st. 1., te čl. 10. st. 4. ZOPOKD osuđuje na novčanu kaznu od 3.000.000,00 kn.

Predsjednik vijeća ukratko priopćava razloge presude i rješenja, poučava stranke o pravu na žalbu kao i obveze okrivljenika obavještanja o svakoj promjeni adrese do pravomoćne presude.»

IZVADAK IZ PRVOTNE OPTUŽNICE

«Obrana optuženih prema prvotnoj optužnici:

I. okr. G.L. u svojoj obrani navodi da je projektiranje nove strojarnice u „Karlovačkoj pivovari“ planirano 2004., a da bi 2006. dobili dozvole od nadležnih tijela kada se i pristupilo izvođenju radova. Rekonstrukciji ovih dijelova proizvodnje pristupilo se iz razloga jer je Pivo-

vara imala potrebu za proširenjem proizvodnje. Radovi su počeli u ljeti 2006., a prema planu trebali su biti završeni u prosincu iste godine. Svi ti planovi bili su odobreni projektom dokumentacijom, imali su voditelja pojedinih radova, a vršen je stručni nadzor za vrijeme obavljanja radova. On je učestvovao u sklapanju ugovora u vezi ovih radova što je s obzirom na njegov položaj u „Karlovačkoj pivovari“ sasvim razumljivo, a od uprave Pivovare imenovani su rukovoditelj radova koji su bili u neposrednoj vezi s izvođačima. S obzirom na ovakvu organizaciju rada nema informacija o tehničkim detaljima, a njegova uloga bila je da vodi brigu da ne dođe do kašnjenja i da se sve obavi u roku. Poznata mi je okolnost da je 25. studenog 2006. bio iskopčan pogon gdje se do tada skupljao ugljični dioksid koji se u tom pogonu ukapljivao i vraćao natrag u proizvodnju jer im je tamo bio potreban. Uklanjanje ovog pogona bilo je u skladu sa planom rekonstrukcije i tu odluku su donijeli izvođači radova i tehničko osoblje zaduženo od strane pivovare. Po njegovom saznanju to je bio normalni tijek rekonstrukcije, a ugljični dioksid koji se i inače sakupljao i kasnije koristio u proizvodnji od tog datuma trebao se odvoditi kroz cijevi u atmosferu. Da ova cijev ne ide u atmosferu već je spojena u kanalizaciju izviješten je od strane šefice za fermentaciju M.T. koja ga je izvijestila da je pronašla cijev koja odvodi ugljični dioksid iz pogona fermentacije i da ta cijev ne ide u zrak nego u kanalizaciju. Dalje pojašnjava da s obzirom da im je ugljični dioksid potreban za punjenje i filtraciju, a kako se nastali ugljični dioksid koji je nastao u fermentaciji ispuštao van, sav ugljični dioksid koji im je bio potreban za proces proizvodnje se kupovao.

U svojoj obrani II. okr. S.S. poriče da bi počinio kazneno djelo za koje se tereti. Izjavljuje da on nije imao nikakvih saznanja što se dešava sa ugljičnim dioksidom koji nastaje prilikom fermentacije, jer je on tehničar, a to je posao tehnologa. Tako nije ni znao da ugljični dioksid iz fermentacije odlazi u kanalizaciju, niti je on dozvolio, pa samim time nije mogao na taj način ugroziti ničiji život. Poznato mu je da je 25. studenog 2006. započeto sa preseljenjem strojarnice na novu lokaciju i da strojarnica iz tog

razloga više ne može primati ugljični dioksid iz fermentacije, međutim njemu nije poznato što se događalo s pitanjem što da rade s ugljičnim dioksidom sada kada strojarica ne može isti primati zbog preseljenja. Dalje navodi da je točno da je on voditelj projekta rekonstrukcije rashladnog postrojenja kojeg je integralni dio i ova strojarica koja je primala ugljični dioksid. Navodi da je dokumentacija za taj projekt već bila gotova kada je on došao u „Karlovačku pivovaru“ i da je on bio samo prisutan prilikom realizacije, time da svaki od njegovih inženjera koje je on imao u svom timu vodi određen dio poslova kod te rekonstrukcije. Projektna dokumentacija je izrađena od strane ovlaštenih projektnih tvrtki, a postoji nadzor koji se vrši prilikom rekonstrukcije, a koji vrše stručni i nezavisni inženjeri i bez njihovog odobrenja ne može se ništa u projektu mijenjati. Dio opisa njegovih radnih zadataka „obrađuje i lansira sve naloge za tehnički sektor“. Obrazlaže na način da sva eventualna traženja iz pojedinih pogona u vezi tehničkog održavanja i usluga dolaze prema njemu i onda ih on odobrava ili ne odobrava, a poslije njega to potpisuje njegov neposredno nadležni direktor, a to je G.L., pa i direktor logistike gospodin N. Strojarice su u njegovoj nadležnosti, a pogon fermentacije ukoliko im zatreba neki popravak ili usluga iz odjela za održavanje. Do 1. ožujka 2007. ništa nije znao o cijevi koja bi ugljični dioksid odvodila u kanalizaciju.

III. okr. Z.O. također poriče da bi počinila kazneno djelo za koje se tereti te navodi da je u „Karlovačkoj pivovari“ zaposlena od 1. studenog 2004. kada je došla kao pripravnica, a od 1. prosinca 2006. radi na radnom mjestu rukovoditelja odjela sigurnosti. U njen dio posla ulazi i zaštita od štetnih emisija u okolišu i u tu svrhu suradnja sa nadležnim inspekcijama, a ugljični dioksid ne ulazi u te štetne emisije. O rekonstrukciji koja je u kritično vrijeme rađena u pivovari u vezi rashladnih uređaja nije službeno obaviještena pa nije niti znala da se ugljični dioksid više ne vraća većim djelom u preradu. Kao kemičar tvrdi da kad bi sva količina ugljičnog dioksida koja nastaje prilikom fermentacije išla u zrak na visini od 25 metara, ništa ne bi dogodilo, jer zrak sadrži ugljični dioksid i ova količina bi se raspršila u

zraku i ne bi bilo nikakve opasnosti po zdravlje ljudi. Cijev koja je provodila ugljični dioksid nije vidjela i nije imala saznanja da ista vodi prema Pivarskom potoku sve do trenutka kada joj je od strane vodopravnog inspektora naloženo da se ova cijev mora otpojiti. Ona ima ulogu savjetodavnog organa u kompaniji i to u vezi zaštite na radu te ima suradnike ispod sebe koji brinu o svim mogućim poslovima, a što se tiče štetnih emisija to obavlja sama.

U svojoj obrani IV. okr. M.T. navodi da je u „Karlovačkoj pivovari“ d.o.o. Karlovac zaposlena kao rukovoditelj proizvodnje piva od 1998., a prije toga je radila kao tehnolog u proizvodnji. Sve do 1. ožujka 2007. nije znala da postrojenje za preradu ugljičnog dioksida ne radi, niti ju je itko o tome obavijestio, a smatra da je trebala biti obaviještena kako od onih koji su naredili zatvaranje tog pogona za preradu, pa tako i od njenih djelatnika, a također nije ni znala da cijev za odvodnju ugljičnog dioksida ide u kanalizaciju. Istog dana obaviještena je od strane S.S. da je postrojenje za preradu ugljičnog dioksida u rekonstrukciji i da sav ugljični dioksid odlazi u atmosferu, odnosno on joj je izričito rekao da prerada ne radi. Nakon što je dobila ovakvo objašnjenje, pitala je o tome svoje djelatnike i oni su joj rekli da se sada sav ugljični dioksid ispušta u atmosferu i ona je tada počela provjeravati unutar samog postrojenja da li negdje nešto curi od ugljičnog dioksida ili slično, a zatim je pošla i putem te cijevi i vidjela da ona izlazi na krov te da se dalje spušta s krova po zidu i da odlazi u zemlju i pretpostavlja dalje u kanalizaciju. O ovom svom saznanju odmah je obavijestila gospodina L. i gospodina S., a zatim su zajedno obavijestili i predsjednicu uprave i nakon toga pozvali policiju. Ona se inače sjeća da je tu cijev vidjela, da je ista išla uzduž krova od fermentacije i bočno za jedan pedalj bila postavljena prema dolje. Međutim, ne zna kada je ta cijev izmještena, ali pretpostavlja da je to bilo u vrijeme kada je počela rekonstrukcija toga dijela, dakle negdje pred sezonu 2004. Nadalje, izjavljuje da je kritičnoga dana, tj. 23. veljače 2006. radilo šest fermentora od kojih je jedan bio napunjen u četvrtak 22. veljače i on nije mogao utjecati na situaciju, dok je ostalih pet već stvaralo ugljični

dioksid. Pretpostavlja da su uvjeti vrenja u petak i subotu, tj. 23. i 24. veljače bili isti. Dalje navodi da s obzirom da se ugljični dioksid nastao u procesu fermentacije nije skladištio, sav ugljični dioksid morao se kupovati u većim količinama, a nabavu supotpisuju tehnički direktor gospodin L. i direktor lanca opskrbe gospodin N. M.K. je po hijerarhiji ispod nje, on je voditelj podruma i ništa ju nije obavijestio o tome da su ventili za odvodnju ugljičnog dioksida zatvoreni.

V. okr. M.K. poriče da bi počinio kazneno djelo za koje se tereti i izjavljuje da radi na radnom mjestu voditelja tima za proizvodnju u „Karlovačkoj pivovari“ d.o.o. i u njegov djelokrug rada ulazi organizacija rada u vezi proizvodnje piva i praćenje procesa proizvodnje piva. Fermentori ovakovi kakovi su danas izgrađeni su 1989. i on je kao radnik učestvovao u izgradnji istih te se sjeća da je tada iznad fermentora nad terasom postavljena cijev u visini od oko 4 metra koja je odvodila nečisti ugljični dioksid. Kako su u razini te terase kancelarije tehničkog sektora održavanja, oni su tražili da se ta cijev odreže jer ih je gušilo, pa je zbog toga ta cijev otpojena i išla je po dužini terase i bočno je spuštena prema zemlji, ali ne skroz do zemlje, već je samo malo visila sa terase. Godine 2004. počeli su raditi novi pogoni za odležavanje piva i radnici koji su radili na tome, a što je bilo u blizini pogona fermentacije žalili su se da ih sada ponovno taj ugljični dioksid guši, a iz cijevi je stalno curila i pjena od piva. Nakon toga ta cijev je nestala, ali on ne zna kuda. U pogonu fermentacije za odvodnju ugljičnog dioksida postoje dvije cijevi, jedna za nečisti ugljični dioksid i jedna koja veći dio ugljičnog dioksida čisti i odvodi prema preradi. Negdje u mjesecu studenom 2006. počela je rekonstrukcija strojarnice i nakon nekog vremena zamijetio je da je u pogonu fermentacije stalno zatvoren odvod za ugljični dioksid prema preradi. Pitao je djelatnike zašto je taj ventil stalno zatvoren i oni su mu rekli da je netko javio da se ugljični dioksid više ne ispušta prema strojarnici, tj. da ga ispuste u atmosferu. To je djelatnicima javljeno na telefon i oni se ne sjećaju tko im je to javio. Inače, dio gdje se prerađuje ugljični dioksid nije mogao skupiti sav čisti ugljični dioksid koji bi nastao tijekom fermentacije, već

samo ako bi radila tri fermentora, a ako bi radilo više fermentora onda je višak ugljičnog dioksida i inače išao van u atmosferu. Ističe da je njemu neposredno nadređena šefica proizvodnje M.T., a kada mu je rečeno da je ovaj ventil zatvoren i da je tako netko telefonski naredio, otišao je u strojarnicu da vidi što se tamo događa i vidio je da su cijevi za ugljični dioksid prerezane, pa je bio uvjeren da sada sav ugljični dioksid odlazi u atmosferu. Ne sjeća se da li je o tome obavijestio M.T., ali običaj je bio da joj za sve probleme u proizvodnji kaže. Nije sasvim siguran, ali misli da je za zatvaranje tog ventila saznao negdje poslije Nove godine. Briga oko cjevovoda nije u njegovom opisu posla, jer o tome brigu vodi tehnički sektor, a koji je vršio i nadzor nad rekonstrukcijom.

Ispitana je i predstavnica VI. okr. t.d. „Karlovačka pivovara“ d.o.o., Karlovac, S.S-V., koja je iskazala da joj je poznato da je na nivou uprave donesena odluka o izgradnji energane u čijem sastavu je i strojarnica, i to radi proširenja kapaciteta i povećanja kvalitete. Ta je odluka donesena negdje tijekom 2005. nakon čega se prišlo izradi svih projekata koji su u tu svrhu potrebni i pribavljanju dozvola koje su i dobivene. Radovi su započeti negdje u jesen 2006., a koje godine su sklopljeni i svi ugovori s izvođačima i kooperantima. U samo izvođenje radova uprava poduzeća se nije miješala niti je nadgledala izvođenje radova i tamo su stizale samo informacije o tome da radovi nažalost kasne, jer su svi radovi trebali biti gotovi do polovice mjeseca prosinca 2006. Koliko je njoj poznato direktno za izvođenje radova i nadgledanje svega bili su zaduženi G.L. te S. S. i njegov tim. Uprava ništa konkretno nije znala o navodnom istjecanju ugljičnog dioksida u kanalizacijski otvor za oborinske vode. Ništa joj nije poznato ni o tome da se od polovice studenog povećano kupovao ukapljeni ugljični dioksid. Nabava svega što je potrebno unutar poduzeća je jedan razrađen proces, a na kraju tog procesa je tehnički direktor koji je sada G.L. koji potpisuje zahtjev za nabavu, a menadžer lanca opskrbe g. N. potpisuje odobrenje za nabavu. Dalje pojašnjava da je građevinska dozvola dobivena negdje krajem 2005. i to je vrlo kompleksan projekt sa vrlo složenom i opsežnom doku-

mentacijom u nekih desetak knjiga, a uvjeren je da je prije dobivanja građevinske dozvole dobivena suglasnost svih nadležnih inspekcija u vezi toga projekta.»

SVJEDOCI, VJEŠTACI, DRŽAVNE I JAVNE INSTITUCIJE U SUĐENJU

Od kako se 23. veljače 2006. g. zbio nesretni slučaj uz Karlovačku pivovaru do izrečene presude u petak 19. veljače 2010. g. na Županijskom sudu u Zagrebu intenzivno je radio niz državnih i javnih službi. Djelovali su policija, zdravstvena služba, državna upravna tijela (inspekcije), a potom i državna pravosudna tijela. Razumljivo da je zaposlene iznenadila objavljena vijest o nesreći Martinovića. Odmah se postavilo pitanje eventualne nepravilnosti. Brzo su se pregledale sve instalacije za amonijak, CO₂ i dr.

Uskoro su sve službe bile povezane u jedinstvenu cjelinu da bi se otvorila istraga. Pokrenuta je istraga podizanjem optužnice Županijskog državnog odvjetništva 18. svibnja 2007. godine. Nakon prigovora na optužnicu, Županijsko državno odvjetništvo u Zagrebu je 31. ožujka 2009. i 23. rujna 2009. ispravilo optužnice, te je nakon toga počelo suđenje pred Županijskim sudom u Zagrebu.

Uz iskaze okrivljenih, saslušani su brojni svjedoci, vještaci, dobivene ekspertize niza stručnih i znanstvenih institucija u Republici Hrvatskoj i dr. Pored spoznaja o organizaciji rada u Karlovačkoj pivovari, njezinoj organizaciji i načinu provođenja propisa o zaštiti na radu, zaštiti od požara i zaštiti čovjekove okoline, tu su i brojni zapisnici i rješenja inspekcija, ekspertize vještačenja iz područja medicine, psihologije i niza tehničkih disciplina.

Da bi se predočilo jedno vještačenje i osporavanje vještačkog nalaza, bio bi potreban prostor cijelog jednog broja našeg časopisa «Sigurnost». Kad je vještak u nalazu rekao: „Svojom analizom iskaza svjedoka, nalaza i mišljenja vještaka i dokumentacije kako u spisu tako i predočene od strane Karlovačke pivovare, ja sam htio oprav-

dati svoj zaključak...“⁽⁹⁾. Obrana tom nalazu prigovara: „Postupanje vještaka nije pravilno ako vještak u stvari ocjenjuje iskaze pojedinih svjedoka i obranu optuženika, jer je to zadatak suda, i po svojoj volji uzima pretpostavke za svoje zaključke, a naročito ako se ti zaključci odnose na postojanje obilježja kaznenog djela, što je pravni zaključak, koji može donijeti jedino sud.“ (VSH KŽ-2169/59).

Slično je i s dokumentacijom državnih inspekcija prije nesreće i nakon nesreće. Neki zapisnici inspekcije sadrže čak i upute o postupanju radnika Karlovačke pivovare u konkretnim slučajevima. „Pozivaju se nazočni predstavnici i ovlaštenici poslodavaca da pojedinačno pročitaju navode i konstatacije unesene u ovaj zapisnik o nadzoru, te da se o istima očituju i daju moguće primjedbe na konstatacije i navode u Zapisnik.“ (5.III.2007).

Prigovori nekih od okrivljenih na prvu optužnicu čitave su male studije, a tvrdnje obrane vrlo različite. Optužnici se svašta spočitavalo, čak i postavljali zahtjevi da se optužnica odbaci. Evo primjera: „Veliku upornost ŽDO ulaže u svom završnom govoru tvrdeći da je g. S. odgovorna osoba-ovlaštenik. To je razumljivo jer je i ŽDO zna da S. nije odgovorna osoba. Priznaje tako ŽDO da u čl. 13. ZZR-u doslovno piše da bi netko bio ovlaštenik da ta ovlast treba biti u pisanom obliku. Znajući to ŽDO protivno zakonu pledira da takva pisana odluka predstavlja formalnost, da je irelevantno te da se g. S. i ostale u tom smislu može smatrati ovlaštenicima.“

Na glavnoj raspravi izvedeni su svi potrebni dokazi, saslušani brojni svjedoci, vještaci, optuženi, analizirani nalazi o raznim pitanjima, a obrana je iznosila razna osporavanja. Sve to sadrži spis s građom za desetke knjiga.

Evo kako započinje obrana jednog od optuženih: „G.S. je vrlo logično i životno objasnio sudu što znači pojam rutinskog održavanja, a za što je naveo i definiciju međunarodne norme koja jasno definira što je to u stvari rutinsko održavanje. To je, dakle, službena, a ne nikakva slobodna interpretacija...“

Mora se reći da je svaka tvrdnja, tehnička, medicinska, organizacijska, kao i brojne pojedinačne radnje bila osporavana u raspravi. To nisu bila rutinska pravna izlaganja, već i znanja iz tehničkog područja, područja specijalističkih znanja o procesima, kemijske ekspertize, medicinske konfrontacije i dr. zbog čega je ovakvo jedno suđenje zanimljivo svim strukama, zvanjima, zanimanjima.

Kako će nakon javno izrečene presude slijediti žalbe i daljnji nastavak rada suda, bit će mjesta za daljnje prikaze, a zatim i za komentare s aspekta zaštite na radu, zaštite od požara i zaštite čovjekove okoline.

POŠTOVANJE SUDA I SUĐENJA

Budući da presuda Karlovačkoj pivovari nije pravomoćna, ne mogu se donositi kritički sudovi ni o činjeničnom stanju, ni o problematici procedure, a posebno ne treba sav taj veliki rad državnih tijela (pravosuđa i uprave) stavljati pod lupu kritike dok presuda ne postane pravomoćna.

Istina je da je rad suda javan, ali je isto tako istina da sud ima pravo raditi bez pritisaka. Ako se nepravomoćne presude izvrgavaju javnoj kritici na način kako to rade crne kronike u novinstvu i sva druga sredstva javno masovnog komuniciranja, onda se dostojanstvo suda i suđenja ne može očuvati. Pravo je suda da mirno i bez pritisaka radi, a ako to nije moguće, onda se samim tim dovodi u pitanje i sam smisao suđenja. Da bi se sudska presuda poštovala, potrebno je da se sačuva dostojanstvo sudačkog rada.

Kad se pak okonča pravomoćno sudski spor, tada se presuda može napadati i braniti. Presudu kao javnu stvar može napadati svaki građanin, ali ozbiljnost kritičkog suda temelji se na znanju i odgovornosti.

Zalazeći u sadržaj presude za Karlovačku pivovaru, posebno se vodi računa o onom što se tim radom ostvaruje. Presudama i sudskim rješidbama stvara se odgovornost za zaštitu na radu, zaštitu od požara i zaštitu čovjekove okoline. Prema tome, naše poštovanje suda i suđenja

proizlazi iz samog smisla ovog rada. Ako se želi stvoriti odgovornost, najprije moramo sami biti odgovorni prema najvećoj vrijednosti koja tome može pridonositi.

Ne želi se izuzeti sudski rad od odgovornosti, tj. pravo ocjene i pravo kritike mora ostati, ali tek onda i na utvrđenim pravnim činjenicama i gledištima sudske prakse ma kakva da jest ta sudska praksa. Priznaje se primat sudskom radu nad često praznim odredbama zakona i propisa o zaštiti na radu, zaštiti od požara i zaštiti čovjekove okoline, jer se zakon i propisi krše i nemaju potrebne učinkovitosti.

U presudama suda, pa i u ovoj presudi, zrcali se stvarnost. Tu se ne radi o goloj zakonskoj normi, već o konkretiziranom obliku pravde. Načelno je tako, i mora biti tako! Pravda bez suda ostaje prazna i nestvarna. Sud i suđenje pretvaraju zakonsku normu u stvarnost.

VAŽNOST I ZNAČENJE PRESUDE ZA STRUČNU JAVNOST

Masovna sredstva javnog informiranja pokazivala su i pokazuju znatnu pozornost slučaju Karlovačke pivovare. Sam događaj bio je popraćen u dnevnom tisku, kao i u radio i televizijskim emisijama. To je trajalo prilično dugo, jer je tragična smrt građanina Martinovića bila neobična kakva se u nas nije dogodila. Kad je pak objavljena presuda (19.II.), veliki broj publikacija posvetio je tom događaju pozornost, pa se može reći da je opća javnost informirana na odgovarajućoj razini.

Drugačije stoji sa stručnom javnošću. Budući da se u presudi nalaze sadržaji bitni za sve stručne i znanstvene discipline koje izravno utječu na provođenje zaštite na radu, zaštite od požara i zaštite čovjekove okoline, to je razumljiv veći interes za presudu s tehničko-tehnoloških, medicinskih, organizacijskih i drugih stajališta. Stručnjaci za ovim područjima imaju nemjerljiv interes za sve što se dogodilo u suđenju Karlovačkoj pivovari. U presudi je stručna praksa dobila izvanrednu mogućnost ispitivanja i dokazivanja učinkovitosti zakona i propisa, uvid u rad

velikog broja državnih tijela, osobito nadzornih tijela nad zaštitom životne i radne okoline. Dakle, nije riječ o dijalogima optužbe, sudaca i odvjetnika u obrani, već i o gledištima sudskih vještaka, iskazima odgovornih (okrivljenih) u procesu i svjedoka, radu državnih tijela, organizaciji provođenja zaštite u ovako značajnoj tvrtki kakva je Karlovačka pivovara, kao i drugim važnim činjenicama i dokazima prikupljenim u ovom sudskom postupku. Naime, zakoni i propisi za provođenje zakona održavaju stajalište zakonodavca u pokušaju stvaranja prava i pravde. No, odlučnost zakonodavca pojačava upravna (izvršna) vlast, ali je pitanje praktične naravi i stanja zakonitosti u ovim područjima otvoreno. Zakonodavnoj i izvršnoj vlasti nedostaje konkretnost, jasnoća i čvrstoća, a konkretizaciju daje samo sud u svojim presudama. Ova presuda tretira gotovo sva pitanja i sve aspekte provođenja zaštite.

Kad se jednom dovrši ovaj slučaj, zakonodavac i svi drugi činitelji dobit će potvrdu o karakteru cijelog sustava. Ovo tim više što je riječ o zaštiti na radu, zaštiti od požara i zaštiti čovjekove okoline, njihovoj jedinstvenosti i različitosti (vidjeti Sigurnost, br. 4/07. i dr). Sve je, dakle, otvoreno ovom presudom, ali kad bude pravomoćna.

KOMENTAR AUTORA

Za stručnjaka zaštite na radu, zaštite od požara i zaštite čovjekove okoline i za sve kojima je pravo sigurnosti radnika u životnoj i radnoj okolini posebno važno, presuda Karlovačkoj pivovari siguran je i pouzdan znak i dokaz da u državi postoji odlučnost državnih tijela o potrebi savjetnog provođenja zaštite. Ovo treba reći bez obzira kakva će konačno biti sudbina presude. Drži se da je učinjen veliki korak u smjeru stvaranja odgovornosti na ovom osjetljivom području.

Koliko rada, znanja, stvarne stručnosti i upornosti je uneseno u sudski proces, s koliko po-

teškoća se susreo sud i ljudi koji su sudjelovali u procesu, to treba staviti na jednu stranu, a na drugu stranu treba staviti odlučnost države da spriječi kršenje zakona. U presudi Karlovačkoj pivovari riješeno je ono što država hoće i može, a o tome nema dvojbe. Presuditi se htjelo na jasnoj podlozi činjeničnog stanja.

Naime, odgovornost ljudi u sustavu organiziranog rada kad je riječ o zaštiti na radu, zaštiti od požara i zaštiti čovjekove okoline je oslabila, stručna znanja su se relativizirala, a čovjek, društvo i država trpe enormne i često tragične udese, a sud je za krive i nedužne. Ako je ljudski život u pitanju, kako je bilo s Martinovićem, država mora stati u zaštitu čovjeka, štiti ljudski život, zdravlje i sigurnost, kad god je ljudski život ugrožen zbog propusta i neodgovornosti.

Ako je u presudi nešto sporno, to nije spremnost pravosuđa da primi na znanje stručnjake iz raznih područja (medicine, tehnike i sl.), već relativiziranje stručnosti u svim tim zonama i pravcima. Ova presuda to mijenja i time otvara novu stranicu za odgovornu stvarnost. Pravni stručnjak može imati rezervu u odnosu na rad za presudu, ali treba odgovorno reći da značenje ovog rada na presudi prelazi nevolje optuženih. Nesreće na radu su činjenica, ima ih više nego što bi moralo biti, a odgovornost rukovodećih struktura u tvrtkama je oslabila, jedva da i postoji u zaštiti na radu, zaštiti od požara i zaštiti čovjekove okoline. Prevencija je nužna, nužna je generalna prevencija suda, pa s tog stajališta ova presuda zaslužuje pozornost. Ona otvara prostor odgovornosti, a to nije prazna riječ, jer odgovornost izvan kazne pojedincima doživljava se često kao neka fraza.

Posebnu bi pozornost zaslužilo istraživanje obrane optuženih. Ako postoji uvjerenje da pravni stručnjaci nemaju ulogu u zaštiti, obrana u kaznenom procesu Karlovačkoj pivovari daje odgovor važan za službe nadzora. Državni nadzor trebao bi nešto o tome znati, a ovo suđenje i pogled pruža dragocjenu građu.

*mr. sc. Nikola Muslim, dipl. iur.
Zagreb*